

Na de dood van militair Boy van Geffen:

Meer openheid zou Defensie sieren

De hele gang van zaken rond de dood van sergeant Boy van Geffen laat zien dat er in juni 2011 veel is misgegaan. Onduidelijk is welke aanbevelingen uit het vertrouwelijk onderzoeksrapport van Defensie zijn opgevolgd. De conclusies reiken verder dan de dood van Boy van Geffen alleen. Meer openheid met name richting nabestaanden zou Defensie sieren en veel leed en jarenlange kostbare procedures voorkomen. Volgens onderzoeksjournalist Jan Born staat een angstcultuur dit in de weg.

Op 8 juni 2011 gaat het tijdens de kaderopleiding voor de Luchtmobiele Brigade vreselijk mis. Die dag moeten de militairen een zelfverdedigingparcours doorlopen waarin ze geconfronteerd worden met tegenstanders. Dat is letterlijk knokken met de vuisten, ook op het hoofd. Boy van Geffen zegt vlak na afloop dat hij 'nog nooit zo in elkaar geslagen is'. Hij raakt vrij snel in coma en overlijdt zes dagen later als gevolg van ernstig hersenletsel. Defensie blijft volhouden dat er geen aantoonbaar verband is.

Na de dood van Boy van Geffen tast zijn familie jarenlang in het duister naar wat er precies is misgegaan. Defensie laat echter niets van zich horen en excuses blijven uit. De AFMP is al meteen na de dood van Boy, een AFMP-lid, na een anoniem telefoontje bij deze zaak betrokken. De AFMP vraagt direct om duidelijkheid over de omstandigheden waardoor Boy is overleden. Ook de AFMP vangt bot. Defensie houdt de kaken stijf op elkaar.

EenVandaag

Maar nu is er meer bekend. Onderzoeksjournalist Jan Born van EenVandaag heeft met zijn collega Sander 't Sas een vertrouwelijk onderzoeksrapport van Defensie opgedoken. Hieruit blijkt dat er heel veel mis was:

- » Tijdens de oefening waren te weinig instructeurs aanwezig
- » Onduidelijkheid over taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden
- » Een gedegen risicoanalyse ontbreekt
- » Mogelijke risico's worden onvoldoende onderkend en beheerst.
- » De cultuur van de organisatie (...) laat ruimte tot het nemen van onvoldoende doordachte en daardoor onnodige risico's

» In het recente verleden zijn (...) letselvoorvallen geweest waaruit ook lering getrokken had kunnen worden.

De voorzitter van de AFMP krijgt het rapport te lezen en schrikt behoorlijk van de vele conclusies en aanbevelingen. Anne-Marie Snels zei in de uitzending van EenVandaag: "De koude rillingen liepen over mijn rug." Maar dit rapport, noch de conclusies en aanbevelingen, zijn tot op de dag van vandaag met de vakbonden besproken. We moeten het doen met een opmerking van C-LAS lgen Mart de Kruijf in diezelfde uitzending van Dossier EenVandaag. Hij zegt dat er na het overlijden van Boy van Geffen 'een aantal maatregelen' is genomen.

Bij ons komen nog steeds meldingen van leden binnen die ernstig letsel oplepen tijdens de uitvoering van de dienst. In 2008 heeft een AFMP-lid te maken gehad met fysiek geweld tijdens een MZV-parcours op de KMA. Tijdens de rechtszaak bleek dat dit fysieke geweld niet door de tegenstanders was beëindigd op het moment dat ons AFMP-lid op de grond terecht was gekomen en zelfs "stop" had geroepen. De conclusie van de rechtbank: geen gespecialiseerd kader en geen gedoseerd geweld. Oud-minister van Defensie Hans Hillen zegt in de uitzending van EenVandaag dat dit het topje van de ijsberg is: "Ik denk dat er veel meer incidenten zijn dan dat ooit de krant haalt, of dat ooit de vakbond haalt of de advocaat. Er zijn jongens die problemen hebben en die stoer willen zijn en die niet daarbuiten het gevoel willen hebben dat ze een watje zijn en het dus maar houden zoals het is."

Niet gerust op

Juist ook omdat het geen incident op zich is, is het des te belangrijker dat de aanbevelingen uit het vertrouwelijke rapport worden opgevolgd. Maar er is onvoldoende zicht of en welke aanbevelingen daadwerkelijk zijn doorgevoerd. De AFMP is hier niet gerust op en wil

Boy van Geffen overleed in juni 2011

« ER ZIJN MEER INCIDENTEN DAN DAT OOI DE KRANT HAALT, DE VAKBOND OF DE ADVOCaat

hierover graag op korte termijn in gesprek met Defensie. De veiligheid van het personeel gaat de AFMP boven alles en moet door de werkgever zo goed mogelijk worden gegarandeerd. En niet alleen op papier, maar tot in de haarvaten van de defensieorganisatie.

Angstcultuur

De uitzending van Dossier EenVandaag is voor OpLInie aanleiding om met onderzoeksjournalist Jan Born en AFMP-voorzitter Anne-Marie Snels in gesprek te gaan over het onderzoek van EenVandaag zelf, en waar Jan Born tijdens zijn research zoal tegenaan liep. Als we die hindernissen in een woord moeten samenvatten, dan is dat aldus Jan Born 'angstcultuur'. De vraag is: waar eindigt loyaliteit en begint de angst? Onderzoeksjournalist Jan Born van EenVandaag is bepaald niet anti-leger te noemen. Hij vervulde in 1988 zijn dienstplicht bij 41 Painfbat te Ermelo. "Maar al vind ik het goed dat er een leger is, ik kan niet tegen onrecht. En ik voelde dat dit niet klopte." Daarom heeft hij zich al sinds de dood van Boy van Geffen in deze zaak vastgebeten. Hij legde contact met de ouders van Boy van Geffen, die hem alle medewerking verleenden. Tijdens zijn onderzoek liep hij binnen Defensie tegen een muur van stilzwijgen aan. "Wie ik ook benaderde,

Anne-Marie Snels
(archieffoto AFMP)

“**HET ZOU DE MINISTER SIEREN ALS ZE LOPENDE DOSSIERS LAAT BEKIJKEN DOOR EEN ONAFHANKELIJKE**

generaals buiten dienst, mensen die al 15 jaar weg waren bij Defensie, contacten via LinkedIn, niemand wilde voor de camera verschijnen.”

Het is ook mede dankzij de medewerking van de ouders van Boy van Geffen dat zich langzamerhand een patroon ontrafelt. Een doorbraak in het onderzoek is het verwerven van het vertrouwelijke onderzoeksrapport van Defensie dat, zoals Jan het uitdrukt, “tot hem gekomen is.”

Doorgedreven loyaliteit

De onderzoeksjournalist bemerkt bij Defensie een ‘doorgedreven loyaliteit.’ “Mensen durven niet, zijn bang als nestbevuilers te worden gezien, of ze hebben familie bij Defensie werken. Het is een gesloten cultuur, iedereen kent elkaar. Daar komt bij dat men als de dood is om, als ze op missie gestuurd worden, bijvoorbeeld drie keer het veld ingestuurd te worden waar een ander dat hooguit twee keer hoeft. En als ik met iemand afsprak was die persoon bang dat een collega dit zou zien.” Daar komt nog bij dat veel militairen volgens

Jan Born bang zijn dat een melding hun defensiecarrière schaadt. “Veel meldingen die worden besproken, zoals tijdens de opleiding van Boy van Geffen worden niet genoteerd (aldus het vertrouwelijke rapport van Defensie) en dat is om de medewerker te beschermen voor het geval hij op een later moment in zijn carrière een andere meerdere heeft die dat leest.” Maar daar moet volgens Anne-Marie Snels een mouw aan te passen zijn, bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat dergelijke informatie vertrouwelijk blijft. En wat haar betreft moeten militairen af van het idee dat als je een misstand meldt je dan niet loyaal zou zijn.

‘Niemand wil een tweede Fred Spijkers worden’

Op basis van zijn onderzoekservaringen komt Jan Born tot een stevige conclusie. “Defensie past een slimme truc toe. Een deel van de tactiek is: eerst isoleer je de collega. Na de eerste grote klap heeft een klokkenluider ieders aandacht, maar langzaam maar zeker zorgt Defensie ervoor dat het algemene beeld naar de achtergrond raakt doordat wordt ingegaan op ieder detail. Neem Fred Spijkers, die al 31 jaar strijd voert tegen Defensie. Hij moet aldus Jan Born nog steeds op iedere letter letten, want zodra hij ergens niet op reageert wordt het als een feit beschouwd. “Niemand wil een tweede Fred Spijkers worden.” Dat houdt de angstcultuur overeind. De Tweede Kamer heeft daar overigens ook een rol in, die zou meer corrigerend moeten optreden. En, vervolgt Born, “de verantwoordelijken worden bevorderd, waardoor het lijkt alsof ze het prachtig hebben gedaan en er niks aan de hand is.” Defensie speelt volgens hem ook richting journalisten een bedenkelijk spel. “Ze schetsen een beeld dat alles is opgelost en door het te bagatelliseren haken journalisten uiteindelijk af. Hiermee ontnemen ze slachtoffers de laatste mogelijkheid om aandacht te krijgen.”

Dossiers snel oplossen

Anne-Marie Snels zegt. “Het zou Minister Hennis sieren als ze opdracht geeft om de lopende dossiers door een onafhankelijke te laten bekijken, bijvoorbeeld de Ombudsman, en snel met oplossingen te komen. Te beginnen met het dossier van Boy van Geffen. Dan kunnen zijn ouders en broer en zus verder met hun leven. Dat gunt de AFMP hen en alle anderen zeer. En laat Defensie in hemelsnaam lessen trekken uit het verleden!” Er is een mentaliteitsverandering nodig, en dat begint volgens Jan Born bij de defensietop, die ook op dit vlak voorbeeldgedrag ten beste moet geven. Wat volgens hem ook nodig is om dergelijke incidenten te voorkomen, is verandering van een machocultuur. “Een voorbeeld is dat commandanten met elkaar concurreren over wie zijn personeel het zwaarst heeft laten oefenen of het meest heeft afgemat. Deze wedijver leidt echter tot onaanvaardbare risico’s.”

Werkgeversverantwoordelijkheid

De gesloten cultuur binnen Defensie verhoudt zich volgens de AFMP moeizaam tot goed werkgeverschap. Mensen wagen hun leven voor Defensie en dat brengt risico’s met zich mee. Maar daar moet tegenover staan dat Defensie zich als een goed werkgever opstelt en commandanten leiderschap tonen en hun verantwoordelijkheid nemen. En gaat het dan toch fout? Snels: “Dan moet Defensie en de commandanten méér openheid betrachten. Het is blijkbaar erg lastig om ‘sorry’ te zeggen en in gesprek te gaan met slachtoffers en nabestaanden”. Dat kan Jan Born beamen. “Ik merkte tijdens de opnamen dat Igen Mart de Kruijff zijn excuses wilde aanbieden, maar hij kon niet.” Waarschijnlijk is de weigering van Defensie om excuses aan te bieden volgens Snels gelegen in de angst dat Defensie aansprakelijk wordt gesteld en er schadeclaims volgen. Maar door

ONAFHANKELIJK TOEZICHT NODIG

Het beleid van de AFMP is dat bij een zelfverdedigingstraining voor militairen een onafhankelijke persoon in de gaten houdt of er een grens wordt overschreden. Tijdens een dergelijk zelfverdedigingstraining moeten de instructeurs zich namelijk volledig kunnen richten op het voorbereiden van hun mensen. Het zou goed zijn iemand erbij te hebben die de grens in de gaten houdt en als het nodig is ingrijpt. Die grens wordt bereikt als iemand zich niet meer kan verdedigen, als er te veel geweld wordt gebruikt of als iemand gewond dreigt te raken. Dat moet voorkomen worden. Er moet meer duidelijkheid komen (mondeling en schriftelijk) over wat wel of niet mag. De huidige regels en grenzen zijn onduidelijk (mag je nu wel of niet iemand op zijn hoofd slaan of in de buik schoppen?) en vaak niet echt bekend.

zaken te ontkennen, te bagatelliseren en te juridiseren, en dat doet Defensie meestal, gaat dat het leven van mensen, slachtoffers én nabestaanden, volledig beheersen. Daardoor wordt er onnodig veel menselijk leed berokkend, bijten mensen zich noodgedwongen in een juridische procedure vast en komen er schadeclaims. De AFMP durft te stellen dat het merendeel van de slachtoffers of nabestaanden helemaal niet uit is op een forse schadeclaim, maar op openheid, erkenning, ‘sorry’ zeggen, een redelijke financiële tegemoetkoming en waar nodig het bieden van zorg (zoals bedrijfsmaatschappelijk werk).

Neurochirurg

Centraal staat de weigering van Defensie om een oorzakelijk verband te leggen tussen de harde klappen tegen het hoofd van Van Geffen, zijn diepe coma erna en het overlijden zes dagen later als gevolg van ernstig hersenletsel. Defensie blijft volhouden dat er geen bewijsbaar verband is tussen het slaan en het hersenletsel; het zou ook door een val gekomen kunnen zijn. Het Openbaar Ministerie deelt die mening

in november 2011, dus nog lang voordat in mei 2012 het vertrouwelijke onderzoeksrapport van Defensie verschijnt. Die mening wordt echter betwist door de gerenommeerde neurochirurg Paul Depauw van de Nederlandse Vereniging voor Neurochirurgie. Hij concludeert op basis van het medische dossier dat Boy van Geffen’s hersenletsel niet door een val, maar door harde klappen tegen het hoofd in combinatie met hard heen en weer schudden is ontstaan. Dat wetende is de rol van Openbaar Ministerie op zijn minst wonderlijk te noemen, aldus Jan Born. “Het OM laat in een persbericht al weten dat er in de kwestie rond de dood van Boy van Geffen niet tot vervolging zou worden overgegaan, nog voordat het onderzoek afgerond is. Maar het OM zou ook voor een minder feit hebben kunnen vervolgen als niet bepaald kon worden wie de dodelijke klap had uitgedeeld. De twee mensen die Boy hadden geslagen, hadden altijd nog zware mishandeling ten laste kunnen worden gelegd.” Ook de rol van de Onderzoeksraad voor Veiligheid trekt hij sterk in twijfel (‘ze hebben prutswerk geleverd’), daarin

Jan Born (archieffoto EenVandaag)

“**WE WILDEN VOORKOMEN DAT ANDERE OUDERS HETZELFDE MOETEN DOORMAKEN’**

» Voor meer informatie over het onderzoeksrapport en de uitzendingen zie www.afmp.nl. Willt u reageren info@afmp.nl

gesterkt door de AFMP, PvdA en SP. Deze partijen stelden donderdag 10 mei in EenVandaag dat de Onderzoeksraad forse steken heeft laten vallen door binnen een paar weken na het dodelijke incident van 8 juni 2011 al te concluderen dat ‘geen structurele tekorten naar voren zijn gekomen waarvoor maatregelen getroffen moeten worden of waaruit lering kan worden getrokken.’ Jan Born: “Loyaliteit is bij Defensie heel belangrijk, maar dat ontslaat ze nog niet van de verantwoordelijkheid toe te geven, dat er ernstige fouten zijn gemaakt waardoor je een stap verder zou kunnen komen. En dat laatste is precies wat wij wilden met onze uitzending van Dossier EenVandaag: voorkomen dat straks andere ouders weer hetzelfde moeten doormaken. Overigens was de familie van Boy zeer onder de indruk van de uitzending. Boy’s moeder zei: “Mooier had ik het voor Boy niet kunnen hebben.”

De AFMP heeft Defensie gevraagd om een reactie. De antwoorden op onze vragen vindt u op pagina 27.

Serife Hökeleki, sociaal raadvrouw van het SJL.

Inlooppreekuur Sociaal Juridisch Loket

Als onderdeel van de serviceverlening aan veteranen is de AFMP aangesloten bij het Sociaal Juridisch Loket (SJL). Het SJL biedt nu als service een gratis, wekelijks inlooppreekuur waarbij een van de medewerkers naar u luistert, met u in gesprek gaat en u van sociaal (juridisch) advies voorziet. Het inlooppreekuur vindt iedere woensdag plaats tussen 10.00 en 12.00 uur. U kunt zich aanmelden maar u ook zonder afspraak langskomen en zich melden bij de receptie van Stichting de Basis, Willem van Lanschotlaan 1 in Doorn. Om wachten te voorkomen is het maken van een afspraak raadzaam. Dan weet u ook zeker dat u aan de beurt komt. Het SJL geeft onafhankelijk, professioneel en gratis advies aan (oud-) militairen en politiemedewerkers op het gebied van sociaal juridische thema's. De medewerkers van het SJL gaan zorgvuldig en vertrouwelijk met alle vragen en problemen om. Het SJL is een eerste aanspreekpunt voor iedere veteraan. U kunt het SJL zowel telefonisch (0343-474182), als per e-mail (info@sjloket.nl) en via de website (www.sjloket.nl) bereiken. **FL**

VETERANEN-KUNST IN MUSEUM BRONBEEK

Van 3 april t/m 28 september 2014 presenteert de Stichting Veteranen Kunst (SVK) in Museum Bronbeek in Arnhem de expositie Na de missie: de kunst van het verwerken. Deze expositie toont ruim 60 tekeningen, schilderijen, beeldhouwwerken en installaties, gemaakt door veteranen naar aanleiding van hun ervaringen tijdens hun uitzendingen naar Nederlands-Indië, Korea, Cambodja, Irak en Afghanistan. De SVK heeft sinds haar oprichting in 2007 als doel om kunstwerken te exposeren die zijn gemaakt door Nederlandse veteranen. Zij maakten de kunst naar aanleiding van hun ervaringen tijdens oorlogen en VN-missies - en vaak ter verwerking ervan. Ook biedt de kunst hen de kans hierover in gesprek te gaan. De SVK wil zo een brug slaan tussen de maatschappij en veteranen van alle leeftijden; ook de veteranen die nog in werkelijke dienst zijn.

adres: Museum Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem
openingstijden: dagelijks (behalve maandag) 10.00 - 17.00 uur
gratis toegang met: Pas Vrienden van Bronbeek, Veteranen-pas, Defensiepas, Reservisten-pas en Museumkaart **FL**

'The Road to Luxury not' door Kosovo- en Afghanistanveteraan Stef Fridael.

De eerste PTSS-hulphond Vigo werd in 2012 bij Afghanistanveteraan Patrick Kaslander geplaatst.

Hulphond Nederland viert 30-jarig bestaan

Hulphond Nederland viert dit jaar haar 30-jarig bestaan. De stichting plaatste in 2012 als eerste in Nederland een PTSS-hulphond bij een veteraan met een posttraumatisch stress syndroom (PTSS); vorig jaar volgden er nog zeven. In 2014 wil Hulphond Nederland nog eens tien PTSS-hulphonden aan veteranen overdragen. Daarvoor is in totaal 210.000 euro nodig, zo meldt de stichting. Voor het opleiden van PTSS-hulphonden ontvangt Hulphond Nederland geen subsidies. De stichting roept mensen en organisaties op om het 30-jarig bestaan samen te vieren door zoveel mogelijk fondsenwervende evenementen te organiseren. Met de opbrengsten kan Hulphond Nederland nog meer mensen helpen die baat hebben bij een hulphond. Info: www.hulphond.nl **JR**

HOITINK WORDT NIEUWE INSPECTEUR DER VETERANEN

Generaal-majoor Bart Hoytink volgt op 30 juni luitenant-generaal Ton van Ede op als Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK), tevens Inspecteur der Veteranen. Laatstgenoemde gaat met leeftijdsontslag. Hoytink is nu nog directeur van de Directie Aansturen Operationele Gereedstelling bij de Defensiestaf. De IGK treedt op als onafhankelijke adviseur van de minister, als bemiddelaar van (oud-)Defensiepersoneel en als Inspecteur der Veteranen. **FL**

Reactie van Defensie als vervolg op artikel

Meer openheid zou Defensie sieren

OpLine vroeg Defensie om te reageren op drie vragen van de AFMP, naar aanleiding van de uitzending van Dossier EenVandaag over de dood van Boy van Geffen (zie pagina 4 - 7 in dit blad).

Vraag 1

AFMP Waarom hebben de AFMP en de andere vakbonden het vertrouwelijke rapport van Defensie nooit gekregen, terwijl er meerdere malen om informatie is gevraagd en het over de veiligheid van het defensiepersoneel gaat?

Antwoord van Defensie Veel van deze rapporten zijn gericht op verbeteringen van de bedrijfsvoering en betreffen Arbo-achtige casuïstiek. In de regel, zeker waar het individuele gevallen betreft, delen we dergelijke rapporten niet met vakbonden. Het betreft hier interne onderzoeken. Mochten dergelijke onderzoeken aanleiding geven om aanpassingen in personeelsbeleid te maken, dan kunnen rapporten in voorkomende gevallen wel worden gedeeld.

Reactie AFMP Er wordt gesproken over *Veel van deze rapporten* terwijl we expliciet vragen waarom we dit rapport niet hebben gekregen. Op die vraag geeft Defensie geen antwoord. We zijn niet tevreden op de hoogte gesteld van de bevindingen van het rapport, terwijl de AFMP meerdere malen verzocht heeft om nadere informatie. Bovendien strekken de conclusies uit dit rapport veel verder dan een individueel geval. Dit rapport had ons inziens dus met de bonden gedeeld moeten worden.

“WAAROM WACHTEN OP BEANTWOORDING VAN KAMERVragen?”

Vraag 2

AFMP Is Defensie alsnog bereid het vertrouwelijke rapport beschikbaar te stellen, te bespreken met de vakbonden en toe te lichten wat de stand van zaken is m.b.t. de conclusies en aanbevelingen?

Antwoord van Defensie Ja.

Reactie AFMP Defensie is (eindelijk) bereid het rapport beschikbaar te stellen. Maar Defensie had beter haar afspraak met de bonden na kunnen komen om over dergelijke situaties overleg te voeren en over de uitkomsten van dit rapport, meteen nadat het beschikbaar was met de bonden (vertrouwelijk) in gesprek te gaan.

Vraag 3

AFMP Wat is de reactie van Defensie op het voorstel van de AFMP aan de minister van Defensie om oude zaken versneld af te wikkelen door opdracht te geven om de lopende dossiers door een onafhankelijke, bijvoorbeeld de Nationale ombudsman, te laten bekijken en snel met oplossingen te komen.

Antwoord Defensie Zoals bij vraag twee aangegeven gaat Defensie graag met de vakbonden in gesprek hoe in algemene zin hier mee om te gaan. In dat gesprek kunnen de voorstellen van de AFMP worden meegenomen, dus we gaan nu in dit artikel niet vooruitlopen op de mogelijke uitkomsten van dat gesprek. Bovendien zijn er Kamervragen gesteld over deze kwestie, dus die gaan we eerst beantwoorden voordat we met de bonden in gesprek kunnen gaan.

Reactie AFMP Wij constateren dat Defensie hier een ontwijkend antwoord geeft. Bonden en Kamer hebben ieder hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Onduidelijk is waarom de bonden hier op de beantwoording van de Kamervragen moeten wachten. **AFMP**